

LA XARXA DE MUNICIPIS PER L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Orígens i història de 10 anys del projecte de la Xarxa XMESS (2015-2025)

El procés de constitució (2015-2017)

L'impuls per crear la XMESS sorgeix de la **I Trobada internacional de Municipalisme i Economia Solidària**, organitzada pel Comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum de l'Ajuntament de Barcelona el 22 i 23 d'octubre de 2015, en que es donà a conèixer el manifest titulat "**Cap a una Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària**". Un Manifest que ja va rebre llavors les primeres adhesions d'ajuntaments. Alhora, els ajuntaments de Badalona, Barcelona, Sabadell i Santa Coloma de Gramenet es constituïren en Grup Impulsor de la XMESS. Aquestes administracions es van comprometre a posar durant el 2016 els mitjans tècnics i econòmics per constituir la Xarxa, incorporant una secretaria tècnica que donés suport al procés de constitució i organitzant una trobada al seu municipi per anar madurant-lo. Així mateix, l'Ajuntament de Barcelona assumí l'assessoria jurídica per a l'elaboració dels estatuts i les tasques de comunicació.

Al llarg del 2016, van tenir lloc tres trobades, per definir com havia de ser la Xarxa:

1. 16.03.2016. 2a Trobada XMESS a Badalona. Sota el títol "*El foment municipal de l'economia social i solidària*", la Jornada serví per acordar la fórmula jurídica que tindria la Xarxa -una associació-, la metodologia per tal que el procés de constitució fos el màxim de participatiu, i el calendari.

En aquell moment ja s'havien adherit al manifest més de trenta municipis catalans de diferents territoris, colors polítics i dimensions, i aquest fet permeté ampliar el Grup Impulsor amb l'entrada dels ajuntaments de Girona, Manlleu, Manresa i Terrassa, formant una segona comissió, la Comissió Promotora. Així, mentre que el Grup Impulsor, ara ampliat, seguia tenint com a objectiu liderar el procés de constitució de la Xarxa amb reunions mensuals i coordinant la secretaria tècnica, la Comissió Promotora s'encarregà d'elaborar una proposta d'Estatuts de l'associació i una altra de Pla de Treball per als primers anys. Integraven aquesta nova comissió els ajuntaments d'Argentona, Cabriels, Cardedeu, Castellar del Vallès, Cerdanyola del Vallès, Collbató, Cornellà de Llobregat, Mataró, Mieres, Montornès del Vallès, Salt, Sant Adrià de Besòs, Santa Margarida i els Monjos, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú, a més dels vuit municipis del Grup Impulsor.

2. 10.06.2016. 3a Trobada XMESS a Sabadell, en el marc de la *I Fira d'Economia Social del Vallès*. Al llarg de la Jornada, representants d'una quarantena de municipis van debatre la missió, la visió i l'estratègia de la futura associació, a partir de cinc ponències marc en que s'exposaren diferents tesis sobre com havien de ser les polítiques públiques municipals de foment de l'ESS pels propers anys.
3. 30.11.2016. 4a Jornada XMESS a Santa Coloma de Gramenet, en que s'aprovà definitivament el nom de l'entitat -Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària-, el municipi que seria la seu de l'associació -Barcelona- que acolliria l'assemblea constituent; i

Documents de la XMESS. Orígens i història de l'Associació XMESS.

el procediment electoral per escollir els representants de l'associació. Es van aprovar també les propostes provisionals de quotes i de pressupost de la futura associació per al 2017, com també d'estatuts i de pla de treball 2017-2019, tot pendent, però, de la seva aprovació definitiva en l'Assemblea Constituent.

Però en aquest període no sols es van organitzar trobades; entremig hi hagué un munt d'hores dedicades per persones -tècniques i polítiques- de molts ajuntaments a reunions del Grup Impulsor o de la Comissió Promotora per definir com havia de ser la Xarxa a grans trets, per elaborar els estatuts i el pla de treball per al 2017-2019, per preparar les diferents trobades, etc. Sense la seva aportació, treballant de manera cooperativa, hauria estat impossible culminar amb èxit el procés de constitució de la XMESS.

Finalment, el 17 de maig de 2017 se celebrà a Barcelona l'Assemblea de constitució de l'Associació XMESS, que partí inicialment de l'adhesió de 32 ajuntaments. Es tancava, així, la fase de constitució i la Xarxa començava a caminar sota la direcció de l'assemblea general i, entre assemblees, de la Comissió Executiva, òrgan col·legiat permanent que administra i representa l'Associació.

El primer mandat (2017-2019). Posada en marxa de l'Associació.

La primera Comissió Executiva de la XMESS va estar constituïda pels Ajuntaments de Barcelona (Presidència), Santa Margarida i els Monjos (Vicepresidència), Manlleu (Secretaria), i les sis Vocalies de Badalona, Girona, Mataró, Mieres, Sabadell i Santa Coloma de Gramenet. El primer president de la XMESS el Sr. Jordi Via Llop, Comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum, que va ser rellevat pel Sr. Álvaro Porro González, Comissionat d'Economia Social del mateix Ajuntament, el mes de juliol del 2017. La Vicepresidència la va exercir la Sra. Imma Ferret Raventós, alcaldessa de Santa Margarida i els Monjos.

Un cop ja constituïda formalment, la XMESS va començar a executar un pla de treball basat en les tres línies estratègiques que orienten l'actuació de l'Associació des d'aleshores:

1. Ajudar a enfortir l'ESS a cada municipi /comarca
2. Incidir i relacionar-se amb altres actors
3. Compartir coneixements i experiències.

D'aquesta primera etapa de funcionament l'activitat més destacable de la XMESS va ser:

- Per donar suport als municipis, es **crea un banc d'experiències municipals d'ESS** al web; s'organitza la **1a Jornada sobre compra pública responsable** (22 de febrer del 2019), coorganitzada amb la Diputació de Barcelona amb publicació d'una guia, amb creació del Grup de Treball específic de Compra i Contractació Pública Responsable; i també diferents **Jornades tècniques** (a Barcelona, Cardedeu, Mataró, durant el 2017; a Girona, Manlleu, Vilanova i la Geltrú, El Prat de Llobregat, i Terrassa, durant el 2018; i a Barcelona, el 2019) per treballar el pla de comunicació de la XMESS, el rol de l'administració pública respecte a l'ESS, com treballar transversalment l'ESS, la compra pública

responsable, les activitats agroalimentàries, ecològiques i de proximitat, o com iniciar-se un Ajuntament en ESS.

- A nivell d'incidència, es participa a les **Fires d'Economia Solidària (FESC)** de 2017 i 2018 organitzant-hi xerrades; a la **missió d'intercanvi CITIES amb Amèrica llatina i del nord**; i una delegació assisteix al **GSEF'18** celebrat a Bilbao. S'estableixen relacions amb la Diputació de Barcelona, així com amb el Col·legi Oficial de Secretaris per tractar de la compra pública responsable; i amb el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat per, entre d'altres aspectes, participar en el Consell Assessor del programa Aracoop (actual Economia Social), impulsor dels Ateneus Cooperatius.
- A nivell de visibilització de la Xarxa i les iniciatives relacionades amb l'àmbit per part dels seus membres, les principals actuacions realitzades van ser l'actualització de la web i activació de xarxes socials, la participació a la FESC ja explicada. Però sobretot la visibilització de bones pràctiques amb el **"Recull d'iniciatives municipals de suport a l'Economia Social i Solidària"** (2018), i la publicació de la **"L'ABC de l'Economia Social i Solidària als Municipis"** (2019).

Totes aquestes actuacions, i d'altres, van ser dutes a terme per la Comissió Tècnica de la XMESS i per diversos grups de treball (Relacions, Comunicació, Compra Pública Responsable, Guia i Relació amb la Generalitat) amb el suport d'una Secretaria Tècnica externa.

A final de mandat, la XMESS estava formada per 39 Ajuntaments associats i un municipi col·laborador (Manresa).

El segon mandat (2019-2023). Creixement.

La segona Comissió Executiva de la XMESS va estar constituïda pels Ajuntaments de Barcelona (Presidència), Santa Margarida i els Monjos (Vicepresidència), Manlleu (Secretaria), i les sis Vocalies de Cardedeu, Mataró, Sabadell, Salt, Santa Coloma de Gramenet i Vilanova i la Geltrú. El president de la XMESS durant aquest període va ser el Sr. Álvaro Porro González, Comissionat d'Economia Social i Solidària de l'Ajuntament de Barcelona, mentre que la Vicepresidència la va exercir la Sra. Imma Ferret Raventós, alcaldessa de Santa Margarida i els Monjos.

Aquest segon mandat va estar marcat per la pandèmia de la Covid19, la resposta del món local i l'ecosistema de l'ESS a la crisi i plans de recuperació, així com per la consolidació de la Xarxa. A nivell d'actuacions, en destaca:

- Amb la finalitat de donar suport als membres, s'organitzaren jornades tècniques específiques sobre Agroecologia, Cooperativisme d'Habitatge, Compra i Contractació Pública Responsable, en aquest cas amb les Jornades virtuals **"QUÈS i COMs en l'impuls de la Contractació i Compra Pública Responsable i l'Economia Social i Solidària"** (2021). També es celebrà una Plenària de Grups de Treball (2022), i una Jornada de **Present i Futur de les polítiques locals d'impuls d'ESS** (2023). Per desenvolupar aquesta activitat es creen els **Grups de Treball específics d'Agroecologia, Fons de Crèdit /Finançament de l'ESS, Cures, Monedes locals i socials, Cooperativisme d'Habitatge i Formació**. També es celebren **3 trobades de càrrecs electes**, de reflexió estratègica.

- A nivell d'incidència, **es consolida l'aliança amb la DGESSC**, amb participació del Director General a l'Assemblea de Mataró, i el compromís de signar un Conveni subvencional de Col·laboració. Es dona continuïtat a la col·laboració amb la Fira d'Economia Solidària (FESC), amb l'organització de les primeres **Jornades de Polítiques Públiques de la FESC**. Es signa l'**adhesió al Pacte per una Economia per la Vida**, i es fan aportacions, a proposta de l'AESCAT, al projecte de Llei de l'ESS. També s'exploren oportunitats de col·laboració amb la Diputació de Barcelona, l'Agència de Desenvolupament econòmic de l'AMB, diferents Ateneus Cooperatius i les entitats municipalistes ACM i FMC.
- Pel que fa a la visibilització de la XMESS i de les polítiques públiques d'ESS, es participa a **formacions universitàries especialitzades en ESS** de la Universitat de Lleida i la Universitat Autònoma de Barcelona; es presenta la XMESS al **Fòrum Social Mundial de les Economies Transformadores (2020)**. També es dona visibilitat a Bones pràctiques amb el document "**Sistematització de bones pràctiques**" (2020); vídeos de bones pràctiques en Contractació i Compra Pública Responsable (2021); i també veuen la llum dues Guies: la **2a Guia de l'ABC de l'Economia Social i Solidària als Municipis (2023)**, i la Guia "**Democratització i corresponsabilitat de les cures. Pràctiques inspiradores dins l'administració pública**", elaborada amb el Grup d'Economies Feministes de la XES.

A final de mandat, la XMESS havia crescut fins als 60 membres associats (59 Ajuntaments i el Consell Comarcal del Gironès) i un municipi col·laborador (Manresa).

El tercer mandat (2023-actualitat). Consolidació i posicionament.

La tercera Comissió Executiva de la XMESS, està constituïda pels Ajuntaments de Barcelona (Presidència), Santa Margarida i els Monjos (Vicepresidència), Mataró (Secretaria), i les sis Vocalies d'Amposta, Barcelona, Bellpuig, Girona, Terrassa i Vilanova i la Geltrú. La Presidència de la XMESS l'exerceix el Sr. Antoni Vidal Sastre, Tercer Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Salt, mentre que la Vicepresidència ha estat exercida per la Sra. Imma Ferret Raventós fins a gener del 2025, sent actualment exercida per la Sra. Esther Marmaneu Domingo, com a Alcaldessa de Santa Margarida i els Monjos.

Aquest tercer mandat és el de la consolidació d'una manera de treballar, cooperant i compartint coneixement a nivell intern i extern. Es consoliden aliances estables amb l'ecosistema, gràcies a la feina desenvolupada en mandats anteriors i a una major coordinació, molt especialment amb la Xarxa d'Ateneus Cooperatius, es signa un Conveni subvencional de col·laboració amb el Departament de Treball i Empresa, i es crea estructura, amb la contractació d'una figura de Coordinació Tècnica.

En el punt de mandat actual es destaca, a nivell d'activitat:

- Per tal de millorar el suport als membres, s'ha treballat un "**Protocol d'acollida a nous membres i/o governs locals**"; s'han organitzat jornades sobre cooperativisme d'habitatge, monedes locals, CCPR en sectors estratègics, energia comunitària i sostenible, etcètera, en la majoria de casos coorganitzades amb l'ecosistema; a destacar la "**3a Jornada XMESS de CCPR. La incorporació de mesures de contractació pública**

responsable, aprenentatges i oportunitats" (2024), la matinal "**Bones pràctiques de Comerç i ESS**" (2024), i la Jornada "**Com impulsem la col·laboració pública comunitària als nostres municipis?**" (2025). S'inicien les **Trobades territorials de membres XMESS**, a Terres Gironines (2024) i Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre (2025). També s'han fet formacions en matèria de CCPR (2024) i activat un **servei pilot d'assessorament expert en matèria de CCPR** (2025).

- A nivell d'incidència, **es consolida l'aliança amb la DGESSC i els seus programes**, amb la signatura d'un Conveni subvencional biennal (2024-25), la inclusió a l'Ordre de Bases reguladores dels Ateneus Cooperatius (2024) la prescripció de que els ens locals promotors d'Ateneus participin o col·laborin amb la XMESS, i la celebració de la "**1a Trobada XAC -XMESS**" (2023). Es dona continuïtat a la col·laboració amb activitats formatives de la UdL, la UAB i també la UESCOOP, i s'impulsa una formació sobre ESS per a personal tècnic local a l'Escola d'Administració Pública -EAPC (2025). Es manté la col·laboració amb la "Jornada de Polítiques Públiques de la FESC" (2023 i 2024). S'exploren línies de col·laboració amb l'ACM, amb les Diputacions de Barcelona, Girona i Tarragona, amb el Ministeri de Treball i Economia Social i amb xarxes nacionals i internacionals com REVES, Xarxa europea de Ciutats i Regions per l'Economia Social, i RTES, la xarxa d'administracions públiques franceses. El 2025 s'aprova un Manifest en suport al Projecte de Llei de l'ESS que es debat al Parlament.
- Finalment, la visibilització de la XMESS s'ha multiplicat amb la participació a múltiples esdeveniments de l'ecosistema per explicar la XMESS i les polítiques públiques d'ESS, com a les *VII Jornades de Noves Ruralitats de Morella* (2023), el *I Congrés del Cooperativisme de Catalunya* (2024), i la participació en una **Taula sobre col·laboració pública -cooperativa -comunitària al GSEF 2025 de Bordeus**. També es publica el Monogràfic "**El Municipalisme amb l'economia social i solidària**" al mitjà digital de l'ESS *Jornal.cat*; s'ha fet identificació de Bones Pràctiques, amb reculls monogràfics, i s'ha dissenyat una **nova web** (2025), amb especial incidència en l'apartat de divulgació de bones pràctiques "**Iniciatives del territori**". També organitzant jornades de Bones pràctiques al territori "Impuls de l'ESS a Terres de Ponent" i "Impuls de l'ESS a Terres de l'Ebre" (2024).

*Informació actualitzada el mes de març del 2026, moment en que la XMESS comptava amb 68 membres (65 municipis i 3 Consells Comarcals), de totes les demarcacions catalanes.

Per a més informació sobre l'activitat desenvolupada per la XMESS es pot consultar la web www.xmess.cat, els apartats d'Actualitat i Transparència.